

Stanisław August Poniatowski

Ostatni król Polski. Kiedy w roku 1764 wstąpił na tron, Rzeczpospolita Obojga Narodów liczyła około 700 tysięcy kilometrów kwadratowych będąc jednym z największych krajów europejskich. Kiedy umierał w roku 1798, ów kraj już nie istniał. Jak zapisano w trójstronnej konwencji mocarstw rozbiorowych z 1797 roku, dokonano „unicestwienia politycznego” jego organizmu po wsze czasy. Okres jego panowania w latach 1764-1795 budzi wiele kontrowersji. Z jednej strony docenia się jego działania na rzecz oświecenia kraju w drugiej połowie XVIII wieku, z drugiej obarcza odpowiedzialnością za upadek państwa polskiego. Niewątpliwie jednym z największych jego osiągnięć było zwołanie Sejmu Czteroletniego i uchwalenie konstytucji 3 maja 1791 roku.

Johann Baptist Lampl, portret Stanisława Augusta Poniatowskiego, ok. 1788, Muzeum Narodowe w Krakowie

Ignacy Potocki

Polityk i pisarz. Był wychowankiem pijarskiego Collegium Nobilium w Warszawie, studiował nauki prawne w Rzymie. Przebywał jakiś czas we Włoszech, Francji i Niemczech. W latach 1773-94 działał w Komisji Edukacji Narodowej. Był jednym z pomysłodawców i projektantów Konstytucji 3 Maja, ściśle współpracującym z królem Stanisławem Augustem. Po upadku konstytucji odmówił przystąpienia do Targowicy, udając się na emigrację do Drezna. Dwa lata później pojawił się jako jeden z przywódców insurekcji kościuszkowskiej. Do 1796 roku przebywał w niewoli rosyjskiej, po uwolnieniu osiadł w Galicji, poświęcając się pisarstwu. Kiedy Napoleon utworzył Księstwo Warszawskie, Potocki udał się do Wiednia z postulatem przyłączenia do Księstwa Galicji. Zmarł 30 sierpnia 1809 roku.

Anna Rajceka, portret Ignacego Potockiego, ok. 1784, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Hugo Kołłątaj

Wykształcenie zdobył na Akademii Krakowskiej, a potem w Wiedniu i w Rzymie, gdzie przyjął święcenia kapłańskie. Od 1775 roku kanonik krakowski. Członek Komisji Edukacji Narodowej, rektor i reformator Akademii Krakowskiej. Czołowa postać tzw. Kuźnicy Kołłątajowskiej – reformatorskiego środowiska działaczy społecznych, politycznych i publicystów. Jako twórca Konstytucji 3 maja postulował szerokie reformy m.in. wolność chłopów, prawa polityczne dla mieszczan, likwidację liberum veto i dziedziczny tron. Podczas wojny w obronie Konstytucji 3 maja namawiał króla do przystąpienia do Targowicy i porozumienia z Rosją za cenę utrzymania niektórych reform. Złożył akces do konfederacji targowickiej. Organizator i uczestnik insurekcji kościuszkowskiej. Z powodu swych radykalnych poglądów zwany „polskim Robespierrem”. Po upadku insurekcji więziony przez Austriaków i Rosjan.

Józef Peszka, portret Hugo Kołłątaja, 1791, Zamek Królewski w Warszawie

Stanisław Małachowski

Pochodził ze znanej i zamożnej rodziny. Od 1758 roku był posłem na Sejm z ziemi krakowskiej. Na elekcji 1764 roku poparł kandydaturę Stanisława Augusta Poniatowskiego. W 1774 został marszałkiem Trybunału Głównego Koronnego – najwyższego sądu Rzeczypospolitej. Przywrócił mu dawną sprawność i uczciwość, zyskując sobie miano polskiego Arystydesa. Jeden z przywódców Stronnictwa Patriotycznego i współautor Konstytucji 3 maja. Zwolennik rozszerzenia praw politycznych na stan mieszczański, chłopów w swych dobrach zwolnił z części obciążeń. Przeciwny jakimkolwiek układom z Targowicą, potępił ją w swoim manifestie. Po przyłączeniu się króla do konfederacji targowickiej wyemigrował. Nie poparł insurekcji kościuszkowskiej.

François-Xavier Fabre, portret Stanisława Małachowskiego, 1794, Muzeum Narodowe w Krakowie

Julian Ursyn Niemcewicz

Wychowanek Szkoły Rycerskiej, swoją karierę zawdzięcza protekcji Czartoryskich. Był członkiem loży wolnomularskiej, posłem inflanckim na Sejm Czteroletni. Z trybuny sejmowej odważył się nazwać carycę Katarzynę Messaliną Północy (rzymska cesarzowa znana z erotycznych ekscesów). Był aktywnym członkiem Stronnictwa Patriotycznego i wielkim przeciwnikiem konfederacji targowickiej. Po przystąpieniu króla do Targowicy wyemigrował. Do Polski powrócił po wybuchu insurekcji kościuszkowskiej. Został adiutantem Tadeusza Kościuszki. Był mu wierny nawet w obliczu maciejowickiej klęski i niewoli.

Antoine-Jean Gros, portret Juliana Ursyna Niemcewicza, 1833-1834, Muzeum Narodowe w Krakowie

**TWÓRCY
KONSTYTUCJI
3 MAJA**